

29/5

Yrkesförfattare

"GÖR ALDRIG diktandet till ett yrke", är en paroll som Olof Lagercrantz i en intressant artikel i onsdags för vidare från en för honom, mig och såvitt jag kan finna för de flesta litteraturläsare obekant engelsk författare, Edward Dahlberg. Att skriva romaner professionellt, för att förtjäna pengar, är farligt för diktarna, sägs det. De borde fatta pennan "endast när det verkligen var nödvändigt för dem". Tesen stödes med hänvisning bland annat till att Gustaf Hellströms "Snörmakare" är överlägset det mesta i hans stora produktion, och att Hjalmar Bergman "sitt geni till trots" ej skrev mer än en handfull romaner i nivå med "Herr von Hancken". I går bestyrkte Johannes Edfelt denna uppfattning genom att citera ett brev, i vilket Bergman i "armodsspöket" såg en orsak till att han inte fick ut "vida mer av mitt intellektuella arbete".

Naturligtvis kan denna tes antas vara riktig för vissa författare, som av penningbehov eller - vilket i grunden är en helt annan sak — av ambition att visa sin produktiva förmåga drivs att skriva för mycket och inte genomarbota vad de skriver. Men som generalisation ty. s mig tesen bygga på en väl romantisk föreställning om författarens villkor: författaren har ett budskap, ett perspektiv, som han måste få fram, och om han skriver utan detta tvång, denna inspiration, blir det inte mycket med vad han gör. Att

ta författarskapet som yrke, att tänka på pengar då man författar, blir därför att kväva den heliga elden.

Kan man inte med lika stor rätt säga ungefär det rakt motsatta, nämligen att för den stora prestationen behövs att författandet blir ett yrke. En person med vissa ovanliga anlag blir författare; det innebär att han inriktar sin fantasi och sin verksamhetskraft på ett bestämt område, att han systematiskt söker forska djupare i sig själv och andra, att han experimenterar och fulländar, att han tekniskt arbetar på att finna finare och klarare uttrycksmedel, i stil, komposition, koncentration. Jag har svårt att tro annat än att det för många — och inte de sämsta — författarna är nödvändigt med en sådan träning och disciplin, likaväl som för andra intellektuella arbetare, vetenskapsmännen, läraren eller publicisten.

Utan tvivel finns författare som av ekonomiska svårigheter hindrats att göra något stort och ännu flera som tror att de skulle ha presterat mera om inte dessa svårigheter funnits — det finns säkert också många som kunde ha blivit stora författare om inte en förträfflig ekonomi hämmat ärelystnaden eller drivit den åt annat håll, men dem får vi naturligtvis aldrig höra talas om.

Därför tror jag det är en illusion att författare genomgående skulle ha presterat mera och bättre om de inte blivit yrkesmän

och inte haft försörjningsproblem. Att deras produktion går upp och ned visar inte att de alltid skulle ha varit i toppform om de inte känt sig förpliktade att skriva, det kan likaväl bero på att mellanböcker markerar återhämtning, mindre lyckade experiment, ett slags rekreation. Då Balzac i ambition och penningbegär oavlättligt skrev romaner skapade han några mästerverk och däremellan saker av andra och tredje klass, och detsamma synes vara fallet med alla: ojämnheten hör till detta yrke, liksom till alla andra. Mellan topparna hos låt oss säga Thomas Mann, Gide eller Thomas Hardy ligger, till synes godtyckligt inströdda, misslyckade eller halvlyckade insatser. Att Gustaf Hellström gjorde sitt lyckokast med "Snörmakaren" berodde inte på att han då levde särskilt lugnt och sorgfritt — tvärtom, som han själv berättat. Att Hjalmar Bergman skrev endast en handfull lysande romaner visar inte att han blott skulle ha skrivit sådana om hans ekonomi varit bättre; kanske måste han skriva en mängd romaner av något lägre nivå för att ge några mästerverk. Tolstoj var godsägare och rentier, Dostojevskij arbetade i nöd och hets; inte kan vi påstå att den sistnämnde blivit ännu styvare om han haft en betryggande arbetsfri inkomst. De flesta författare har liksom vi andra behövt arbeta för att leva; jag tror inte man skall önska dem att ställas obundna av människans villkor. Edward Dahlberg kanske vi bör ta som ett varnande exempel.

HERBERT TINGSTEN